

Курагченко М.В.

здобувач

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.985

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ СУТЕНЕРСТВА ТА ВТЯГНЕННЯ ОСОБИ В ЗАНЯТТЯ ПРОСТИТУЦІЄЮ

Розглянуто деякі аспекти розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією. Акцентовано увагу на взаємодії слідчих та оперативних підрозділів для більш швидкого розслідування кримінального правопорушення.

Ключові слова: сутенерство, проституція, тактичне забезпечення, слідчі (розшукові) дії, взаємодія.

Постановка проблеми. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів при розслідуванні сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією є важливою умовою того, що кримінальне провадження буде швидко та ефективно завершено. Адже завдяки злагодженій взаємодії збирається достатня доказова база для проведення подальших процесуальних дій, висуваються слідчі версії, планується процес розслідування. Тому працівники Національної поліції повинні реагувати на обставини, які характеризують кожен конкретний момент процесу розслідування та визначати свої функції залежно від обов'язків. У зв'язку з цим важливе місце в будь-якому кримінальному провадженні займає взаємодія різних підрозділів правоохоронних органів.

Тобто дослідження цього питання в розрізі конкретного складу кримінального правопорушення надає змогу узагальнити його особливості проведення при розслідуванні сутенерства та втягнення особи до заняття проституцією з урахуванням сучасних умов та тенденцій. Це, у свою чергу, дозволить в подальшому розробити на цій основі ефективні науково-практичні рекомендації щодо методики їх розслідування.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідженням питань взаємодії слідчих та оперативних підрозділів в ході розслідування приділяли свою увагу такі вчені-криміналісти: Ю. П. Аленін, К. В. Антонов, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, О. І. Возгрін, А. Ф. Волобуєва, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, О. Н. Колесніченко, В. П. Колмаков, В. Г. Лукашевич, Є. Д. Лук'янчиков, М. А. Погорецький, М. В. Салтевський, Р. Л. Степанюк, К. О. Чаплинський, С. С. Чернявський, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітько та інші. Але в їх роботах не розглядалися особливості її здійснення під час розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією. Наше дослідження конкретизувало особливості взаємодії слідчих та оперативних підрозділів при розслідуванні даного ви-

ду кримінального правопорушення.

Метою статті є дослідження особливостей взаємодії слідчих та оперативних підрозділів під час розслідування сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією.

Виклад основного матеріалу. Починаючи розгляд цієї наукової категорії, спробуємо надати їй визначення. Так, І. Ф. Герасимов зазначав, що взаємодія забезпечує розумне сполучення й найбільш ефективне використання повноважень, методів і засобів, властивих кожному із взаємодіючих органів [1, с. 106]. Зі свого боку, І. П. Козаченко формулює її як засновану на законах та підзаконних актах, погоджену діяльність служб процесуального, оперативно-розшукового, адміністративно-управлінського характеру із застосуванням найбільш доцільного поєднання притаманних взаємодіючим суб'єктам сил, засобів та методів [7, с. 177].

Більш лаконічно І. В. Усанов визначає взаємодію як погоджену діяльність зазначених суб'єктів, засновану на законних та підзаконних нормативних актах, що направлена на реалізацію певної тактики з метою встановлення та подальшого викриття особи, що вчинила злочин [14, с. 70]. В. Ю. Шепітько в такому ж розрізі звернув увагу на її мету, зазначивши, що в процесі спільної діяльності загальна мета (якісне і своєчасне розкриття і розслідування злочину) досягається із найменшими витратами сил, засобів і часу [9, с. 172].

А. О. Шульга надає таке визначення взаємодії – це заснована на законі співпраця органів, які не мають взаємного підпорядкування, але діють узгоджено, ефективно застосовуючи засоби та способи розкриття злочинів, притягнення до відповідальності винних, розшуку обвинувачених та забезпечення відшкодування збитків, які були завдані злочином [15, с. 17].

Означена співпраця та взаємні дії, як зазначає В.П. Захаров, можливі за наявності певних умов:

– у взаємодії мають брати участь як мінімум два суб'єкти. Це означає, що кожен з учасників має ясно усвідомлювати, що він є суб'єктом взаємодії і виконує покладені функції разом з іншим суб'єктом [5, с. 82];

– має бути окресленою спільність цілей і завдань для усіх учасників взаємодії.

Роз'єднаність, як показує практика, призводить до втрати змісту взаємодії. Говорячи про єдність завдань і цілей, необхідно зазначити, що боротьба зі злочинністю, захист законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб та в цілому правопорядку, є єдиним завданням для усіх правоохоронних органів. Виконання цих завдань складається з ряду послідовних етапів, більш конкретизованих за своїм змістом [4, с. 325].

Також, з огляду на визначене, необхідно виділити загальні умови взаємодії. На думку О. С. Саїнчина, до них необхідно віднести такі:

– найсуворіше дотримання законності;

– плановість;

– швидкість, активність і широке застосування науково-технічних засо-

бів у ході розслідування;

- обов'язкове залучення громадськості;
- правильне ставлення до оцінки доказів;
- знання кожним учасником взаємодії повноважень і форм діяльності органів слідства і дізнання;
- точне розмежування компетенції учасників взаємодії;
- врахування провідної ролі слідчого у процесі взаємодії;
- нерозголошення даних досудового слідства, а також засобів і методів, застосовуваних в ОРД;
- відносна самостійність органу дізнання у виборі засобів і методів, використовуваних для здійснення ОРЗ [12, с. 267].

З огляду на визначені положення, необхідно визнати, що найбільш доречним буде визначення І. П. Козаченка та В. Л. Регульського: взаємодія слідчих та оперативних підрозділів – це концентрація сил, засобів і методів для досягнення поставленої мети, здійснення відповідних спільних заходів, вибором таких тактичних прийомів або їх комбінацій, які найкраще забезпечують виконання завдань у винятково короткі терміни силами і засобами, що є в розпорядженні суб'єктів взаємодії, при найменших витратах і при безумовному дотриманні чинного законодавства [8, с. 179].

Взаємодія слідчих і працівників органів дізнання реалізується у певних формах. Під формами взаємодії слідчого і працівників дізнання маємо на увазі організаційні прийоми і методи, способи і порядок зв'язків між ними, засновані на кримінально-процесуальному законі і відомчих нормативних актах правоохоронних органів, а також передовому досвіді слідчої практики, спрямовані на забезпечення узгодженої їх діяльності і правильне сполучення властивих кожному з цих органів методів і засобів роботи [12, с. 267]. На наш погляд, вірною є думка А. Я. Дубинського, який визначає дві форми взаємодії: процесуальну й непроцесуальну [2, с. 76].

Тобто взаємодія має здійснюватися як у процесуальній формі при роботі з конкретним кримінальним провадженням, так і в непроцесуальній формі на рівні ділових контактів щодо узгодженого виконання завдань розкриття злочину. При цьому взаємодія ґрунтується на чіткому її плануванні, професійній орієнтації щодо можливостей слідчих, оперативних працівників і експертів, встановлення правильних службових взаємовідносин, підтриманні атмосфери довіри, згуртованості і взаємної допомоги [3, с. 16].

З цього приводу М. С. Тюрін зазначає, що якщо процесуальні форми можна назвати способами співпраці, то організаційні форми будуть характеризуватися як способи зв'язку. Організаційні форми зв'язку існують поза межами процесуальної діяльності слідчого [13, с. 67–68]. Відповідно до норм КПК України [10], процесуальними формами взаємодії слідчого й працівників органу дізнання при розслідуванні кримінальних справ є такі:

- давання слідчим органам доручень і вказівок про провадження пошукових і слідчих (розшукових) дій;
- висування вимог слідчого про надання сприяння при провадженні

окремих слідчих (розшукових) дій.

На основі позиції В. Д. Пчолкіна, до основних непроцесуальних (організаційних) форм взаємодії слідчих і оперативних підрозділів при розслідуванні злочинів [11, с. 117] ми віднесли такі:

- ознайомлення слідчого з оперативними матеріалами в межах, передбачених відомчими нормативними актами;
- спільне обговорення й оцінювання даних, одержаних у результаті проведення оперативно-розшукових заходів, щодо їх достатності для внесення відомостей до ЄРДР;
- спільне планування слідчих (розшукових) дій і тактичних операцій, спрямованих на виявлення доказової інформації;
- спільна діяльність слідчих і оперативно-розшукових підрозділів на початковому та наступних етапах розслідування;
- створення слідчо-оперативної групи за конкретним кримінальним провадженням;
- взаємний обмін усною та письмовою інформацією оперативних працівників і слідчих з питань, що стосуються їхньої діяльності;
- спільні виїзди слідчого й оперативних працівників для проведення слідчих (розшукових) дій.

Найбільш типовими недоліками в організації й здійсненні взаємодії слідчих та оперативних підрозділів при вирішенні проблемних конфліктних слідчих ситуацій у справах про сутенерство та втягнення особи в заняття проституцією, як показало наше дослідження, є такі:

- несвоєчасний, із запізненням початок взаємодії;
- здійснення затримання, огляду, опитування підозрюваних оперативними працівниками без участі слідчого або хоча б попереднього узгодження з ним шляхів і способів одержання і перевірки доказів причетності затриманого до злочину;
- підпорядкування початкових слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів «головній» меті – затриманню осіб і вжиття при цьому належних заходів щодо забезпечення доведення як самого факту злочину, так і ролі затриманого в сутенерстві;
- припинення взаємодії (особливо оперативного супроводу розслідування) після завершення початкового етапу досудового розслідування по кримінальному провадженню.

До прийнятих на практиці заходів з усунення вказаних вище недоліків можна віднести такі:

- заходи щодо вдосконалення нормативної і методичної бази взаємодії зазначених вище суб'єктів;
- перевірка дотримання діючих наказів і інструкцій з організації взаємодії на місцях, з виїздом керівників органів і служб у підлеглі підрозділи;
- заслуховування слідчо-оперативних груп, що працюють по конкретних справах і матеріалах, на оперативних нарадах у керівників управлінь і відділів;
- контрольне вивчення розслідуваних кримінальних проваджень про су-

тєнерство та втягнення особи в заняття проституцією начальниками слідчих підрозділів;

– вивчення проваджень прокурором у порядку нагляду.

Необхідність взаємодії слідчого та оперативних працівників у процесі розслідування сутєнерства та втягнення особи в заняття проституцією пояснюється такими обставинами:

– різниця засобів і методів здійснення діяльності слідчого й оперативного працівника. Справа в тому, що слідчий здійснює свою діяльність засобами і методами, врегульованими кримінально-процесуальним правом, які мають гласний характер. Оперативні працівники здійснюють оперативно-розшукову діяльність у межах, окреслених Законом «Про оперативно-розшукову діяльність», і засоби й методи, що ними застосовуються, мають переважно негласний характер та відкривають принципово інші, більш широкі можливості, у порівнянні із процесуальними діями, по одержанню фактичних даних, що мають значення для повного і швидкого розкриття та розслідування злочинів [6, с. 19];

– спільність завдань органів слідства та оперативних підрозділів у сфері боротьби зі злочинністю, а саме швидке і повне розкриття кримінальних правопорушень;

– складність й більший обсяг роботи з розглянутої категорії кримінальних проваджень;

– активна злочинна протидія, яку чинять особи, причетні до вчинення сутєнерства та втягнення особи в заняття проституцією, що виражається як у приховуванні слідів злочину, так і у створенні перешкод у ході досудового розслідування. Злочинці докладають усіляких зусиль по розпізнанню тактики дій слідчого, оперативного працівника з метою направити суб'єктів розслідування у помилковому напрямі та затягти процес розслідування.

Загалом найбільш розповсюдженими формами взаємодії працівників різних підрозділів Національної поліції України при розслідуванні сутєнерства та втягнення особи в заняття проституцією є такі:

– обмін інформацією – 72 %;

– виконання письмових доручень – 69 %;

– спільне планування оперативно-розшукових заходів – 25 %;

– спільне використання наявних сил та засобів – 18 %.

Визначивши недоліки в організації та здійсненні взаємодії слідчих та працівників оперативних підрозділів поліції, не можна забути і про об'єктивні та суб'єктивні чинники, що впливають на слідчі ситуації в конкретному випадку. Адже саме вони впливають як на реалізацію конкретних завдань, так і на кримінальне провадження в цілому. Аналізом опитування працівників слідчих підрозділів щодо факторів, які впливали на розслідування сутєнерства та втягнення особи в заняття проституцією, визначено такі:

Об'єктивного характеру:

– злочин вчинено при відсутності очевидців в умовах певного місця та часу – 89 % відповідей від загальної кількості опитаних працівників;

– знищення окремих слідів та доказів зацікавленими особами – 78 %.

Суб'єктивного характеру:

– несвоєчасний виїзд на місце події – 59 %;

– невикористання науково-технічних засобів при проведенні слідчих (розшукових) дій – 58 %;

– невикористання (недостатнє використання) спеціальних знань у процесі слідства – 47 %;

– незадовільне проведення оперативно-розшукових заходів при встановленні злочинця «по гарячих слідах» – 19 %.

Зі свого боку працівники оперативних підрозділів визначили іншу кількість факторів:

Об'єктивного характеру:

– злочин вчинено при відсутності очевидців в умовах певного місця та часу – 79 % від загальної кількості опитаних працівників;

– знищення окремих слідів та доказів заінтересованими особами – 69 %.

Суб'єктивного характеру:

– несвоєчасний виїзд на місце події – 59 %;

– поверхневий огляд місця події – 45 %;

– невикористання науково-технічних засобів при проведенні слідчих (розшукових) дій – 72 %;

– невикористання (недостатнє використання) спеціальних знань – 78 %;

– незадовільне проведення оперативно-розшукових заходів при встановленні злочинця «по гарячих слідах» – 23 %;

– відсутність планування та системи в організації розслідування на початковому етапі – 51 %;

– помилки в оцінці наявної інформації та доказів, внаслідок яких були висунуті та перевірялися хибні версії – 32 %.

Зазначені чинники пояснюють недоліки в організації взаємодії працівників поліції.

Висновок. Підсумовуючи, зазначимо, що взаємодія при розслідуванні сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією, це засноване на нормативно-правових актах функціонування цих підрозділів, за керівної ролі слідчого, направлене на вирішення окремих завдань кримінального провадження. Найбільш типовими недоліками в організації й здійсненні взаємодії при вирішенні проблемних конфліктних слідчих ситуацій у справах про сутенерство та втягнення особи в заняття проституцією є такі: несвоєчасний, із запізненням початок взаємодії; здійснення затримання, огляду, опитування підозрюваних оперативними працівниками без участі слідчого або хоча б попереднього узгодження з ним шляхів і способів одержання і перевірки доказів причетності затримованого до злочину; підпорядкування початкових слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів «головній» меті – затриманню осіб і вжиття при цьому належних заходів щодо забезпечення доведення як самого факту злочину, так і ролі затримованого в сутенерстві; припинення взаємодії (особливо оперативного супроводу розслідування) піс-

ля завершення початкового етапу досудового розслідування по кримінальному провадженню.

Бібліографічні посилання

1. Герасимов И. Ф. Некоторые проблемы раскрытия преступлений / И. Ф. Герасимов. – Свердловск : Средне-Уральское кн. изд-во, 1976. – 184 с.
2. Дубинский А. Я. Взаимодействие следователя с органом дознания / А. Я. Дубинский. – К. : КВШ МВД СССР, 1970. – 134 с.
3. Євдокимов В. М. Особливості застосування тактичних прийомів щодо розкриття вбивств, вчинених із застосуванням кримінальних вибухів / В. М. Євдокимов, В. В. Літвін // Право і суспільство. – 2006. – № 2. – С.15–27.
4. Захаров В. П. Проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних структур : навчально-практич. посібник / В. П. Захаров, В. І. Рудешко. – Львів : ЛьвДУВС, 2007. – 372 с.
5. Захаров В. П. Суб'єкти ОРД та їх взаємодія / В. П. Захаров, І. В. Анцупов // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2002. – № 2 (1). – С. 80–85.
6. Іванов В. В. Взаємодія оперативних підрозділів органів внутрішніх справ і слідчого на досудових стадіях кримінального процесу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 21.07.04 / В. В. Іванов. – К., 1998. – 20 с.
7. Козаченко И. П. Основные направления совершенствования теории и практики оперативно-розыскной деятельности / И. П. Козаченко // Вопросы совершенствования оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел. – К. : УАВС, 1992. – С. 177–180.
8. Козаченко І. П. Правові, морально-етичні та організаційні основи оперативно-розшукової діяльності / І. П. Козаченко, В. Л. Регульський. – Л. : Львів. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ України, 1999. – С. 178–203.
9. Коновалова В. Е. Основы юридической психологии : учебник / В. Е. Коновалова, Шепитько В. Ю. – Х. : Одиссей, 2005. – 352 с.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України Законом № 4651-VI від 13.04.2012 р. ; відп. за вип. В. А. Прудников. – Х. : Право, 2016. – 392 с.
11. Пчолкін В. Д. Поняття, сутність та завдання взаємодії оперативних підрозділів ОВС / В. Д. Пчолкін, В. М. Ечкенко // Вісн. Луганськ. акад. внутр. справ ім. 10-річчя незалежності України : спецвипуск. – 2004. – Вип. 3, ч. I. – С. 109–121.
12. Саїнчин О. С. Криміналістичні умови розкриття умисних вбивств / О. С. Саїнчин // Правова держава. – 2008. – №10. – С. 267–273.
13. Тюрин Н. С. Формы оперативно-розыскной и следственной деятельности / Н. С. Тюрин // Правовые проблемы укрепления российской государственности. – Ч. 10 : Проблемы уголовного процесса в свете нового Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации : сб. ст. / под ред. Ю. К. Якимовича. – Томск : Изд-во Томск. ун-та, 2002. – С. 66–69.
14. Усанов И. В. Проблемы раскрытия и расследования серийных убийств на сексуальной почве / И. В. Усанов. – М. : Юрлитинформ, 2005. – 168 с.
15. Шульга А. О. Основы методики розслідування вбивств на замовлення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец.12.00.09 / А. О. Шульга. – К., 2003. – 20 с.

Kuratchenko M.V. Particularities of interaction between investigative and operational units during investigation of pimping and involving a person in prostitution. The article deals with some aspects of the investigation of pimping and involving a person in prostitution. Cooperation of investigators and operative subdivisions at investigation of procuring and in drawing of person in prostituting is the important condition of that criminal realization will be quickly and it is effectively completed.

In fact due to the concerted cooperation a sufficient evidential base gathers for realization of further judicial actions, inquisitional versions are pulled out, the process of investigation is

planned. Therefore the workers of the National police must react on circumstances that characterize every certain moment of process of investigation, and to determine the functions depending on duties. In this connection, an important place in any criminal realization is occupied by cooperation of different subdivisions of law enforcement authorities.

By the most typical defects in organizations and feasible cooperation at the decision of problem conflict inquisitional situations in matters about procuring and in drawing of person in prostituting is: ill-timed, behind time beginning of cooperation; realization of detention, review, questioning of suspected by operative workers without participation of inquisitional or even previous concordance with him of ways and methods of receipt and verification of proofs of involvement detained to the crime; submission of initial inquisitional (of criminal investigation) actions and operational search events to the «primary» objective – detention of persons and acceptance here of the proper events in relation to providing of leading to of both fact of crime and role detained in procuring; stopping of cooperation (especially operative accompaniment of investigation) is on completion of the initial stage of pre-trial investigation on criminal realization.

Keywords: *pimping, prostitution, tactical supply, investigating acts.*

Надійшла до редакції 25.05.2017

Лазарева Д.В.

ад'юнкт

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 343.13

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПІДСТАВИ ЗАТРИМАННЯ УПОВНОВАЖЕНОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ: ЗАКОНОДАВЧА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ

На основі тлумачення норм чинного Кримінального процесуального кодексу України досліджено особливості законодавчої інтерпретації підстав затримання уповноваженою службовою особою та пов'язані із цим проблеми застосування вказаних підстав у практичній діяльності правоохоронних органів.

Ключові слова: *заходи забезпечення кримінального провадження, затримання уповноваженою службовою особою, процесуальні підстави затримання.*

Постановка проблеми. Затримання уповноваженою службовою особою, будучи засобом оперативного реагування на факт виявлення злочину, є дієвим та ефективним процесуальним інструментом забезпечення досягнення завдань кримінального провадження. В той же час затримання, як акт обмеження свободи та особистої недоторканності певної особи, чинить значний вплив на сферу суб'єктивних прав та інтересів останньої, а тому воно не мо-